

Kreppustýringin í Føroyum

Kunningartilfar um kreppustýringina í Føroyum

Juli 2020

Mynd: Vaktsentralur (Kim Matthäi Leland/www.politi.dk)

Fiskimálaráðið

Yviri við Strond 15

100 Tórshavn

Formæli

Kreppustýringin í Føroyum er kunningartilfar, ið er ætlað almenninginum og myndugleikum, ið hava áhuga í at kunna seg um kreppustýringina í Føroyum. Endamálið við skjalinum er at lýsa uppgávur, skipan og ábyrgdarbýti í føroysku kreppustýringarskipanini.

Hóast tað sjáldan kemur fyri, kunnu kreppur og størri vanlukkur raka Føroyar. Hesir tilburðir kunnu vera mannaelvdar ella náttúruelvdar, ótilætlaðar ella tilætlaðar.

Felags fyri allar tilburðir er, at talan er um støður, har neyðugt er við einum serligum átaki at handfara tilburðin.

Summir tilburðir kunnu vera so álvarsamar ella víðfevnandi, at neyðugt er at skipa eina tvørfakliga kreppustýring ímillum myndugleikar. Í slíkum førum verður átakið skipað innan fyri geirarnar í føroysku kreppustýringarskipanini.

Hugsaðar tilburðir kunnu lýsast sum niðanfýri:

Náttúruelvdar tilburðir	
Veðurfyribrigdi	Smittandi sjúka
<ul style="list-style-type: none">• Ódnarveður• Stórkavi og nógv regn	<ul style="list-style-type: none">• Alheimsfarsóttir• Húsdjórasjúkur og “zoonosur”
Mannaelvdar tilburðir	
Vanlukkur (ótilætlaðar tilburðir)	Trygdarhóttanir (Tilætlaðar tilburðir)
<ul style="list-style-type: none">• Vanlukkur við flutningsførum á sjógvi og á landi• Vanlukkur við vandamiklum evnum á landi• Dálkingarvanlukkur á sjónum• Kjarnorkuvanlukkur	<ul style="list-style-type: none">• Telduálop (Cyberálop)• Yvirgangsálop

Viðmerkjast skal, at listin ikki út í æsir lýsir allar hugsandi tilburðir, men er ein roynd at vísa á, hvørjar tilburðir kunnu koma fyri. Aðrar tilburðir, ið eisini krevja tvørfakliga kreppustýring og ikki eru lýstar á listanum, kunnu sjálvandi eisini koma fyri.

Rógvi Reinert, aðalstjóri

Evnisinnihald

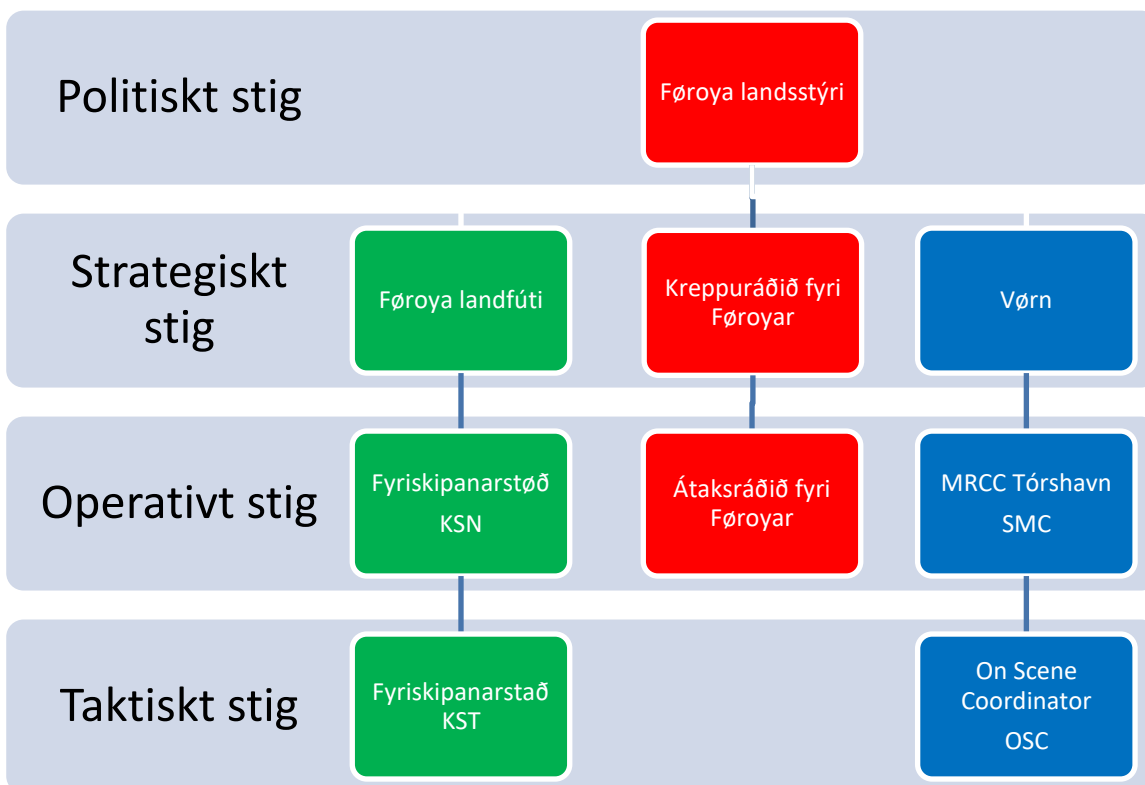
Formæli	2
1. Kreppustýringin í Føroyum.....	4
2. Íverksetan av kreppustýringarskipanini.....	5
3. Yvirskipað tilbúgvingarætlan fyri Føroyar.....	7
4. Kolvetnisvirksemi	7
5. Kreppustýringarskipanin - Bygnaður	8
5.1 Føroya landsstýri.....	8
5.2 Kreppuráðið fyri Føroyar	8
5.3 Átaksráðið fyri Føroyar (Færøernes Beredskabsstab)	8
5.4 Fyriskipanarstaðið (KST) og Fyriskipanarstöðin (KSN).....	9
5.5 On Scene Coordinator (OSC) og SAR Mission Coordinator (SMC)	10
5.6 Leikluturin hjá Ríkisstjórnini í kreppuskipanini fyri Føroyar	10
5.7 Serligt í mun til flogfør í neyð og vanlukkur við fløgførum	10
6. Yvirlit yvir ætlanir, avtalur, leiðreglur, leiðbeiningar o.a.....	12

1. Kreppustýringin í Føroyum

Myndugleikarnir í Føroyum, tað eru bæði landsmyndugleikar, kommunur og ríkismyndugleikar, hava møguleika at seta í verk kreppustýringarskipanina í Føroyum (ella partar av henni), tá heilt serligar tilburðir, ið ikki kunnu handfarast á vanligan hátt, koma fyri. Tað kann vera, tá tilburðurin er óvanliga stórur í vavi, er serliga torgreiddur, ella tí, at tilburðurin ikki kann handfarast orsakað av manglandi førleikum, fólki ella útgerð, at tað gerst neyðugt við tvørfakligari samskipan og sínámillum kunning. Samskipan, í hesum samanhanginum, merkir, at teir partar, ið eru um eitt átak, skulu í felag loysa eitt felags og yvirskipað mál, sum semja er um.

Sostatt kann kreppustýringarskipanin í Føroyum hjálpa til, at samlaða tilfeingið í Føroyum verður tikið í brúk og verður brúkt skjótt og munadygt, tá kreppa er. Yvirskipaði málsetningurin er, at fylgiurnar av einari størri vanlukku kunnu avmarkast mest møguligt, so samfelagið og gerandisdagurin skjótt kann koma aftur í eina vanliga legu.

Strikumynd yvir bygnað:

Mynd: Kreppustýringin í Føroyum. Grøni geirin lýsir skipan í sambandi við tilburðir á landi, bláa geirin lýsir skipan í sambandi við tilburðir á sjónum, og reyði geirin lýsir tvørfakliga samstarvið á operativum (stýrandi) og strategiskum (ráðandi) stigi.

Høvuðsuppgávurnar hjá føroysku kreppustýringarskipanini

- At tryggja og varðveita eina felags støðumynd av samlaðu tilbúgvingarstøðuni, so teir myndugleikar, ið hava ein leiklut, kunnu taka avgerðir á strategiskum, operativum og taktiskum stigi skjótt og munadygt.
- At tryggja, at samstarv er millum myndugleikar á strategiskum, operativum og taktiskum stigi, og at atgerðir og nýtsla av tøkum tilfeingi er samskipað tvørturum økisábyrgdarmyndugleikar.
- At geva uttanhýsis kunning um tilbúgvingarstøðuna og geva fólki boð um, hvussu tey skulu bera seg at, so tey kunnu ansa sær í mun til egna trygd og heilsu.

2. Íverksetan av kreppustýringarskipanini

Kreppustýringarskipanin kann setast í verk í kreppustøðu, men kann eisini setast í verk, um tann almenna váðamyndin broytist.

Kreppustýringarskipanin skal virka sum ein smidlig eind, soleiðis at ikki er neyðugt at seta í verk alla skipanina í sambandi við smærri tilburðir. Tað vil til eina og hvørja tíð vera tilburðurin, ið er stýrandi í mun til samansetingina av kreppustýringarskipanini.

Tá Kreppustýringarskipanin er sett í verk, er tað hvør myndugleiki sær, ið hevur økisábyrgd í mun til egið ábyrgdarøki. Tað er sostatt galdandi fyri alt samstarv í tvørgangandi toymum, at hvør myndugleiki tekur lut í samstarvinum í mun til egið málsøki í samsvari við meginregluna um økisábyrgd.

Gerst tað neyðugt, kunnu myndugleikarnir, ið eru partar av einum átaki, veita hvørjum øðrum hjálp, hóast tað er uttan fyri egið málsøki og økisábyrgd, sbt. løgtingslóg nr. 61. frá 15. mai 2012: § 9, stk. 1, § 10, § 18. Tað merkir, at økisábyrgdarmyndugleikin til eina og hvørja tíð hevur høvuðsábyrgd innan fyri egið málsøki, men kann biðja um hjálp frá øðrum til at handfara ymiskar uppgávur í sambandi við átakið.

Tað kann t.d. vera ein umbøn um hjálp frá aðrari kommunalari tilbúgving ella frá myndugleika við fakligari vitan og førleikum. Tvørfakliga samstarvið í krepputoymunum, (Átaksráðnum og Kreppuráðnum) og millum myndugleikar annars, er grundarsteinurin í samlaðu kreppustýringarskipanini.

Grundreglur fyri kreppustýringarskipanini í Føroyum

Kreppustýringarskipanin byggir á fimm yvirskipaðar grundreglur, ið lýsa økisábyrgdarbýtið og samskipanina í sambandi við kreppur, og sum eru galdandi í sambandi við ráðlegging, kreppustýring og í sambandi við sjálvt átakið:

- **Grundreglan um økisábyrgd**, merkir, at tann myndugleikin, ið hevur ábyrgd av ávísari uppgávu í gerandisdegnum, varðveitir ábyrgdina, tá ið størri skaðar ella vanlukkan henda.
- **Grundreglan um líkskap**, merkir, at mannagongdin og tey ábyrgdarviðurskifti, ið vanliga galda, í størstan mun eisini eru galdandi í tilbúgvingarstøðum, soleiðis at tillagingar í bygnaðinum ikki verða størri enn neyðugt.
- **Grundreglan um nærleika**, merkir, at tilbúgvingaruppgávurnar eiga at verða loystar so nær borgaranum sum gjørligt og á so lágum bygnaðarligum stigi sum til ber.
- **Grundreglan um at gera skjótt av**, merkir, at í støðum har tað er ógreitt, hvat er hent, er best at byrja á einum ov høgum tilbúgvingarstigi, heldur enn at byrja á einum ov lágum. Afturat tí skal ein vera til reiðar skjótt at broyta tilbúgvingarstig til eitt lægri stig fyri ikki at nýta óneyðuga orku og pening.
- **Grundreglan um samstarv**, merkir, at myndugleikar hava skyldu at samstarva og at samskifta við aðrar myndugleikar og feløg um tilbúgving og tilbúgvingaráttak.

Omanfyri standandi grundreglur vísa á skylduna hjá myndugleikum at gera skjótt av og taka ábyrgd í støðum, har tað krevst, at eitt tilbúgvingaráttak verður sett í verk. Hetta merkir eisini, at myndugleikar mugu hava evnini at víkja frá vanligu mannagongdini fyri, at eitt áttak ið ger mun kann setast í verk.

3. Yvirskipað tilbúgvingarætlan fyri Føroyar

Kreppustýringin er lýst í yvirskipaðu tilbúgvingarætlanini fyri Føroyar. Tilbúgvingarætlanin er gjørd við støði í reglugerð um Kreppuráð fyri Føroyar, staðfest av Føroya landsstýri á landsstýrisfundi tann 17. juni 2019.

Tilbúgvingarætlanin fyri Føroyar skal vera grundarlag fyri einari yvirskipaðari og tvørfakligari kreppustýring í Føroyum, sum er grundfest í Kreppuráðnum fyri Føroyar. Kreppuráðið skal virka sum millumlið millum politiska myndugleikan og samskipandi leiðsluna av einum størri tilburði ella kreppu, bæði á sjógvi og á landi.

Tilbúgvingarætlanin skal setast í verk í samband við heilt serligar størri tilburðir, sum krevja samskipan millum myndugleikar við økisábyrgd í Føroyum og í sambandi við kreppusamskipan við bæði ríkis- og aðrar útlenskar myndugleikar.

Heilt serligar størri tilburðir kunnu lýsast við, at tilburðurin ikki kann loysast við vanligum atkomuligum tilfeingi og mannagongd, og at lív, heilsa, umhvørvi og ognir eru í vanda fyri at fara fyri skjeyti

Sum dømi kunnu nevast størri skipsvanlukkur, flogvanlukkur, størri dálkingarvanlukkur, størri eldsbrunar, sprengivanlukkur, umfatandi sjúka (pandemi) og longri streymslit.

Tilbúgvingarætlanin er galdandi fyri allar Føroyar og skal nýtast av Føroya landsstýri, kommununum í Føroyum og øðrum myndugleikum, ið eru partar av Kreppuráðnum.

Tilbúgvingarætlanin er eisini fatanarstöðið fyri myndugleikar, fyritøkur og aðrar áhugapartar, sum ikki eru partar av Kreppuráðnum. Endamálið er at tryggja, at hesir áhugapartar kenna til tilbúgvingskylduna og yvirskipaðu kreppustýringina í Føroyum og nýta hetta sum grundarlag í arbeiðinum at gera egnar tilbúgvingarætlanir. (*Yvirskipað tilbúgvingarætlan fyri Føroyar: 2019*).

4. Kolvetnisvirksemi

Tilbúgving í sambandi við kolvetnisvirksemi er skipað við lögtingslóg nr. 31. frá 16. mars 1998 við seinni broytingum. Tað merkir, at tilbúgving í sambandi við kolvetnisvirksemi er skipað við egnari lóggávu í mun til tilbúgvingsráðlegging.

Tað er álagt brúkara av havstöð at halda dygga tilbúgving til verju fyri vanlukkum ella vandum, ið kunnu elva til fólkaskaða ella deyða, umhvørvisdálking ella skaða á lutir. Eisini skal brúkarin síggja til, at neyðug útgerð er til bráðflytingar og bjargingar, umframt at ávaringarskipanir og fjarskiftisútgerð eru til taks.

Brúkarin skal í tílíkum førum skipa fyri neyðugum atgerðum at forða ella minka um fólkavanda og fylgiskaðar. Tað er gevandi loyvismyndugleikin, ið hevur eftirlit við, um brúkari av havstöð livir upp til ásetingarnar í lóggávuni.

5. Kreppustýringarskipanin - Bygnaður

Kreppustýringarskipanin í Føroyum kann tvørfakliga virka á fyra stigum:

- Føroya landsstýri – Politiskum stigi.
- Kreppuráðið fyri Føroyar – Strategiskum stigi.
- Átaksráðið fyri Føroyar – Rakstrarligum (operativum) stigi.
- KST/OSC – Taktiskum stigi.

5.1 Føroya landsstýri

Í sambandi við størri tilburðir verður Føroya landsstýri kunnað av Kreppuráðnum fyri Føroyar, og tosað verður um viðurskifti, ið hava strategiskt ella politiskt eyðkenni.

5.2 Kreppuráðið fyri Føroyar

Kreppuráðið fyri Føroyar hevur yvirskipaðu tvørgangandi kreppustýringina, ið er lýst í Yvirskipaðu tilbúgvingarætlanini fyri Føroyar.

Kreppuráðið er fyriskipanarligi snúningsdepilin fyri yvirskipaðu tvørfakligu kreppustýringini. Kreppuráðið er staðið fyri orðaskifti millum land og kommunur og millum føroyskar og danskar myndugleikar. Kreppuráðið hevur sum so ikki sjálvstøðugan avgerðarmyndugleika, men virkar eftir grundreglunum um økisábyrgd, líkskap, nærleika og samstarv. Endamálið við at kalla Kreppuráðið fyri Føroyar saman er at tryggja, at umboðini í ráðnum hava eitt stað, har økisábyrgdarpartarnir mótast og taka sær av yvirskipaðu tvørfakligu samskipanini í sambandi við størri tilburðir í Føroyum. (*Yvirskipað tilbúgvingarætlan fyri Føroyar*)

5.3 Átaksráðið fyri Føroyar (Færøernes Beredskabsstab)

Átaksráðið fyri Føroyar (Færøernes Beredskabsstab) skal styrkja samskipanina millum føroyskar myndugleikar og ríkismyndugleikar í sambandi við størri tilburðir og vanlukkur. Átaksráðið fyri Føroyar skal somuleiðis lata eina dagfórda støðumynd til Kreppuráðið fyri Føroyar, so umboðini í Kreppuráðnum kunnu taka avgerðir út frá einum sakligum og fakligum grundarlagi.

Út yvir tað, hevur Átaksráðið fyri Føroyar sum uppgávu at samskipa nýtsluna av tí samlaða tilfeinginum, tað veri seg útgerð, fólk og førleikar. Endamálið er at fáa størst nyttu av tí samlaða tilfeinginum í Føroyum.

Átaksráðið fyri Føroyar (Færøernes Beredskabsstab) varðar av operativa áttakinum á átaksstaðnum, og virkar sum bindilið millum OSC/KST og Kreppuráðið fyri Føroyar. Fasta umboðan í Átaksráðnum fyri Føroyar hava MRCC Tórshavn, lögreglan, umboð fyri kommunalu tilbúgvingina, heilsutilbúgvingin, umboð fyri umhvørvisvernd og umboð fyri Arktisk kommando. Viðmerkjast skal, at Arktisk kommando ikki hevur økisábyrgd, men virkar sum ein stuðulseind fyri Átaksráðið og hevur atgongd til eina røð av tilfeingi og førleikum, ið kunnu verða hent í mun

til eitt átak. Afturat skal umboðan, umboðandi aðrar myndugleikar og sjálvboðin, kallast inn til Átaksráðið í mun til slag av tilburði. Henda umboðan og samanseting eigur at verða lýst í deilplanum fyri Átaksráðið fyri Føroyar. Átaksráðið fyri Føroyar kann gerast virkið á trimum ymiskum tilbúgvingarstigum, alt í mun til hvat slag av tilburði, talan er um. (*Hovedplan for Færøernes Beredskabsstab (Átaksráðið fyri Føroyar)*)

Formansskapurin í Átaksráðnum fyri Føroyar verður mannaður av MRCC Tórshavn, í fall ein tilburður er á sjónum, sbrt. tilbúgvingarlógarinnar § 22, og av lögregluni, um ein tilburður er á landi, sbrt. tilbúgvingarlógarinnar § 21.

5.4 Fyriskipanarstaðið (KST) og Fyriskipanarstöðin (KSN)

Í átaksleiðsluni eru leiðslumboð frá teimum myndugleikum, sum hava ávísar átaksuppgávur í mun til ein ávísan tilburð. Bulurin í átaksleiðsluni í størri tilburðum við løstaðum persónum telur vanliga triggjar átaksleiðarar. Tað er átaksleiðarin hjá politinum (ÁTL-POLITI), átaksleiðarin hjá heilsuverkinum (ÁTL-HEILSA) og átaksleiðarin hjá kommunalu tilbúgvingini (TEKNISKI-ÁTL).

Fyri at tryggja eitt munagott átak er týðningarmikið, at átaksleiðslan hevur eina felags fatan av støðuni og út frá henni setur mál fyri, hvussu átakseindirnar kunnu røkka ásettu málunum í felag.

Tað er týðningarmikið, at átaksleiðslan vísir sínámillum álit, er opin fyri fleiri móguligum loysnum og ger eina meting av móguligum avleiðingum. Fyri hvønn átaksleiðara er yvirskipað galdandi, at hann – afturat at hava førleika og kunnleika til galdandi reglur og bygnað innan egið øki – skal hava kunnleika til hini økini og teirra leiklutir og ábyrgd, eins og hann, í støðuni, má duga at tillaga seg og vera førur fyri at taka neyðugar avgerðir.

ÁTL-POLITI samskipar, vegna Føroya landfúta, tað samlaða átakið í øllum átaksøkinum, soleiðis at samlaða átakið verður so munagott sum móguligt. ÁTL-POLITI hevur yvirskipaðu ábyrgdina av, at tað verður samstarvað og samskipað, og at átaksøkið verður skipað, men hevur eisini uppgávur í sambandi við tilbúgvingarboð, bráðflytan, avbyrgjan og atgongueftirlit. Stuðulseindir, sum verða partar av einum átaki, eru undir ræði av ÁTL-POLITI, tá tær eru á átaksøkinum, men uttan fyri skaðastaðið.

TEKNISKI-ÁTL hevur ábyrgd av teknisku leiðsluni av átakinum á skaðastaðnum, harundir trygd og arbeiðsumstøður hjá starvsfólkinum. Átøk frá øllum átakseindum á skaðastaðnum skulu tí vera í tøttum samstarvi við TEKNISKI-ÁTL.

ÁTL-HEILSA hevur heilsufakligu ábyrgdina í samband við átakið, eisini viðvíkjandi heilsufakligum metingum, raðfestingum, viðgerðum, visitationum og sjúkraflutningi.

Um so er, at ósemja er ímillum tveir ella fleiri aktørar á staðnum í samband við ein tilburð á landi, hefur politiið heimild at skera ígjøgnum og tryggja, at átakið kann fara fram.

5.5 On Scene Coordinator (OSC) og SAR Mission Coordinator (SMC)

Undir einum átaki í føroyskum sjóøki hefur vakthavandi á MRCC Tórshavn leiklutin sum SAR Mission Coordinator (SMC), ið hefur ta taktisku og partvíst strategisku leiðsluna og setur inn hóskaði eindir at loysa uppgávuna.

SMC útnevnr ein On Scene Coordinator (OSC), um neyðugt. Tað er so OSC, ið røkir uppgávuna sum skaðastaðsleiðari fyri MRCC Tórshavn undir átakinginum. Uppgávan, sum OSC, verður helst givin einari yrkiseind (professionellari eind), men tað kann eisini vera fyrsta eind á staðnum t.d. eitt fiskiskip.

OSC hefur ta samskipandi leiðsluna av átakinginum í tøttum samskifti við SMC.

Um so er, at ósemja er ímillum tveir ella fleiri aktørar á staðnum í samband við ein tilburð á sjónum, hefur MRCC Tórshavn heimild at skera ígjøgnum og tryggja, at átakið kann fara fram.

Hvørjir myndugleikar, ið verða tiknir upp í eitt átak á sjónum, veldst um, hvør tilburðurin er, og hvussu víðfevndur hann er.

5.6 Leikluturin hjá Ríkisstjórnini í kreppuskipanini fyri Føroyar

Løgreglan er danskt málsøki, og í samband við heilt serligar tilburðir kunnu danskir ríkismyndugleikar biðja um hjálp úr Danmark í mun til útgerð og ráðgeving, sum er í samsvari við samstarvsavtalu, ið Fiskimálaráðið hefur við danska tilbúgvingarstýrið, Beredskabsstyrelsen.

5.7 Serligt í mun til flogfør í neyð og vanlukkur við flogførum

Loftrúmið yvir føroyska sjóøkið (í lodrættari linju frá markinum) er tvíbýtt í EGPX FIR¹, ið liggur nakað sunnan fyri Føroyar og BIRD FIR. EGPX FIR er undir eftirliti av ”Scottish ACC”, og BIRD FIR er undir eftirliti av ”Reykjavík ACC”. Eitt ”Area Control Center” hefur vanliga eftirlit við flogrutum og flogførum, ið flúgva í hægri luftløgum, ímillum fráferð og landing.

Kemur eitt flogfar í neyð í EGPX FIR yvir føroyskum sjóøki, sendir Scottish ACC boðini víðari til UK ARCC, ið er staðsett saman við National Maritime Operation Centre, ið síðan gevur boðini til MRCC Tórshavn.

Kemur eitt flogfar í neyð í BIRD FIR yvir føroyskum sjóøki, sendir Reykjavík ACC boðini víðari til JRCC Reykjavík, ið sendir boðini víðari til MRCC Tórshavn.

¹ Flight Information Region

² Area Control Center

Frá radiovitanum í Nólsoy (á knattstöðu 615729N 0063700W), í ein radius á 60 sjómíl og upp til 7500 fót, verður loftrúmið kallað Vagar TIZ³ har Vagar AFIS⁴ leiðbeinir flogførini innanfyri Vagar TIZ.

Kemur eitt flogfar í neyð innan fyri Vagar TIZ, er tað Vagar AFIS, ið sendir boð til MRCC Tórshavn, JRCC Ísland og politið. Hetta sama er galdandi, um eitt flogfar kemur í neyð innan fyri EGPX FIR og BIRD FIR og má trygdar-/neyðlenda í Føroyum.

³ Traffic Information Zone

⁴ Aerodrome Flight Information Service

6. Yvirlit yvir ætlanir, avtalur, leiðreglur, leiðbeiningar o.a.

Niðanfyrri eru deilætlanir, avtalur, leiðreglur, leiðbeiningar o.a., ið hava týðning í mun til tvørgangandi kreppustýringina og tilbúgvingarráðlegging í samband við føroysku kreppustýringarskipanina. Skjølini eru í summum førum til taks á heimasíðunum hjá ábyrgdarmyndugleikanum. Tað eru ókisábyrgdarmyndugleikarnir, ið taka avgerð um ætlanir, ið ikki eru almannakunngjördar, kunnu latast øðrum.

Ætlanir, avtalur o.a.

Heiti	Ábyrgdari
Yvirskipað tilbúgvingarætlan fyri Føroyar	Fiskimálaráðið
SAR Føroyar	MRCC Tórshavn / Vörn
Átaksráðið fyri Føroyar (Færøernes Beredskabsstab)	Politiið í Føroyum / MRCC Tórshavn
Landstílbúgvingarætlan fyri olju- og kemikaliudálking á sjónum og á strondini	Landsverk
Kommunalar tilbúgvingarætlanir í mun til olju- og kemikaliudálking í havnum og á sjónum, tá skaðakeldan er á landi	Kommunurnar í Føroyum
Kommunalar tilbúgvingarætlanir í mun til tilbúgvingarlógarinnar § 1 og § 13	Kommunurnar í Føroyum

Leiðreglur, leiðbeiningar o.a.

Heiti	Ábyrgdari
Leiðbeining til skipan av kommunalu tilbúgvingini	Fiskimálaráðið
Leiðreglur fyri átaksleiðslu	Fiskimálaráðið